

บทที่ 12 กฎหมายสหกรณ์

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2521 ได้บัญญัติเรื่องสหกรณ์ในเรื่องสำคัญดังนี้ คือ

1. ความหมายของสหกรณ์

"สหกรณ์" หมายถึง การที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ มีฐานะเป็นนิติบุคคล ประโยชน์ของสหกรณ์ นอกจากช่วยเหลือสมาชิกของสหกรณ์แล้ว ยังสามารถแก้ปัญหาพ่อค้าคนกลางกดราคาผลิตผลของสมาชิก ทำให้สมาชิกรวมกันขายผลิตผลในรูปแบบสหกรณ์ ทำให้ได้ราคาที่ดีขึ้น หน่วยงานของราชการที่ดูแลสหกรณ์ คือ กรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตร

2. ประเภทของสหกรณ์

สหกรณ์แบ่งออกเป็นหกประเภท คือ

- (1) สหกรณ์การเกษตร
- (2) สหกรณ์การประมง
- (3) สหกรณ์นิคม
- (4) สหกรณ์ร้านค้า
- (5) สหกรณ์บริการ
- (6) สหกรณ์ออมทรัพย์

3. ความหมายของสหกรณ์การเกษตร

"สหกรณ์การเกษตร" มีหน้าที่ในการจัดหาและบริการสมาชิกในการผลิตทางเกษตร เป็นตัวแทนสมาชิกในการรับซื้อผลผลิตและนำไปขายให้ได้ราคา และรวบรวมกลุ่มเกษตรกรจัดตั้งเป็นสหกรณ์การเกษตร

4. ความหมายของสหกรณ์การประมง

"สหกรณ์การประมง" มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือสมาชิกที่ทำอาชีพในการประมงจับสัตว์น้ำ โดยเป็นฝ่ายจัดหาและให้บริการแก่สมาชิกที่เป็นชาวประมง จับสัตว์น้ำ โดยเป็นฝ่ายจัดหาและให้บริการแก่สมาชิกที่เป็นชาวประมง ช่วยเหลือเงินทุนแก่สมาชิก และเป็นแกนกลางในการขายสัตว์น้ำให้ได้กำไร

5. ความหมายของสหกรณ์นิคม

"สหกรณ์นิคม" มีหน้าที่ในการจัดหาที่ดินหรือจัดสรรที่ดินให้สมาชิกเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม

6. ความหมายของสหกรณ์ร้านค้า

"สหกรณ์ร้านค้า" มีหน้าที่ในการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายแก่สมาชิกและบุคคลทั่วไป ในราคายุติธรรม โดยสมาชิกจะได้รับเงินปันผลจากยอดสินค้าที่สมาชิกซื้อไปจากสหกรณ์ ตัวอย่าง เช่น สหกรณ์ร้านค้ากรุงเทพฯ สหกรณ์ร้านค้าพระนคร และสหกรณ์พัฒนาที่สนามเสือป่า เป็นต้น

7. ความหมายของสหกรณ์บริการ

"สหกรณ์บริการ" มีหน้าที่จัดหาและให้บริการแก่สมาชิกในด้านต่าง ๆ เช่น ในด้านขนส่ง ได้แก่ สหกรณ์เคาน์เตอร์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อประกอบกิจการรถรับจ้าง (รถแท็กซี่) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้สมาชิกได้มีโอกาสเป็นเจ้าของรถเอง

8. ความหมายของสหกรณ์ออมทรัพย์

"สหกรณ์ออมทรัพย์" มีหน้าที่ช่วยเหลือสมาชิกในด้านการเงิน ทั้งการฝากเงินและให้ สมาชิกกู้ยืมเงิน เมื่อสิ้นปีสมาชิกจะได้รับเงินปันผลตามสัดส่วนของหุ้นที่ตนมีอยู่ในสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น

9. หลักเกณฑ์สำคัญในการจัดตั้งสหกรณ์

การจัดตั้งสหกรณ์มีหลักสำคัญ คือ

(1) ผู้จัดตั้งต้องเป็นคณะบุคคลหรือผู้จัดตั้งไม่น้อยกว่าสิบคน

(2) คุณสมบัติของคณะบุคคลที่ร่วมก่อตั้งมีสี่ข้อ คือ

1. บุคคลที่ร่วมกันก่อตั้งสหกรณ์จะต้องมีกิจการร่วมกันตามประเภทของสหกรณ์ที่ขอจดทะเบียน ในการดำเนินกิจการร่วมกันนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
2. เป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะ อายุครบ 20 ปีบริบูรณ์
3. ทุนของสหกรณ์แบ่งเป็นหุ้นมูลค่าเท่า ๆ กัน สมาชิกแต่ละคนมีหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น แต่ต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของหุ้นทั้งหมด
4. มีข้อบังคับของสหกรณ์ถูกต้องตามกฎหมายสหกรณ์

10. การเลิกสหกรณ์

(1) การเลิกโดยผลของกฎหมาย

1. ข้อบังคับสหกรณ์กำหนดกรณีใดให้เลิก และเกิดกรณีนั้น
2. จำนวนสมาชิกของสหกรณ์เหลือน้อยกว่าสี่คน
3. ที่ประชุมใหญ่ของสมาชิกมีมติให้เลิก
4. สหกรณ์ล้มละลาย

(2) การเลิกโดยคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์

1. สมาชิกเกินกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด แจ้งเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนเพื่อขอเลิก พร้อมทั้งแสดงเหตุผล
2. สหกรณ์นั้น ไม่ได้ดำเนินการภายในหนึ่งปีนับตั้งแต่วันจัดตั้ง หรือนับตั้งแต่วันจดทะเบียน หรือหยุดกิจการติดต่อกันเป็นเวลานานกว่าสองปี
3. สหกรณ์ไม่อาจดำเนินการได้ผลดี การดำเนินงานของสหกรณ์นั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์และประโยชน์ส่วนรวม

(กรณีสั่งตามข้อ 2, 3 สหกรณ์มีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ภายใน 30 วัน การวินิจฉัยของรัฐมนตรีเป็นที่สุดท้าย)